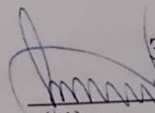

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

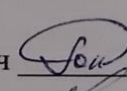
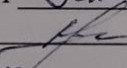
Агробіотехнологічний факультет

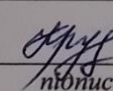
Спеціальність 205 «Лісове господарство»

Допускається до захисту
Зав. кафедри лісового господарства

(підпис, вчене звання, прізвище, ініціали)
« 14 » листопада 20 24 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
МАГІСТРА**

**САНІТАРНИЙ СТАН НАСАДЖЕНЬ ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ
«ОЛЕКСАНДРІЯ» ТА СИСТЕМА ЗАХОДІВ ЩОДО ЙОГО
ПОКРАЩЕННЯ**

Виконав Гончар Євгеній Вікторович
Керівник доц. Масальський В.П.

Рецензент доцент Крупа Н.М.
вчене звання, прізвище, ініціали підпис

Я, Гончар Євгеній Вікторович, засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

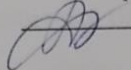
Біла Церква – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет агробіотехнологічний
 Спеціальність 205 «Лісове господарство»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант ОП « Лісове господарство »

доцента Масальського В.П.
 підпис, вчене звання, прізвище, ініціали
 «18» листопада 20 24 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу здобувачу

Гончару Євгенію Вікторовичу

Тема: Санітарний стан насаджень дендрологічного парку «Олександрія» та система заходів щодо його покращення.

керівник роботи канд. біол. наук, доцент Масальський В.П.

Затверджено наказом ректора № 48-С від «24» листопада 20 24 р.

Термін здачі здобувачем виконаної роботи «08» листопада 20 24 р.

Вихідні дані: Насадження Державного дендрологічного парку «Олександрія» НАН України

Перелік питань, що розробляються в роботі.

1). Вивчити передумови і історію створення Державного дендрологічного парку «Олександрія» НАН України;

2). Дослідити ґрунтофічні і ґрунтові умови дендропарку «Олександрія»;

3). Встановити видовий склад насаджень дендропарку;

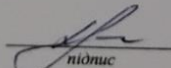
4). Провести лісопатологічне обстеження насаджень;

5). Запропонувати заходи покращення санітарного стану насаджень.

Календарний план виконання роботи

Етап виконання	Дата виконання етапу	Відмітка про виконання
Огляд літератури	1.03.24	Виконано
Методична частина	1.09.24	Виконано
Дослідницька частина	20.10.24	Виконано
Оформлення роботи	12.11.24	Виконано
Перевірка на плагіат	12.11.24	Виконано
Подання на рецензування	12.11.24	Виконано
Попередній розгляд на кафедрі	12.11.24	Виконано

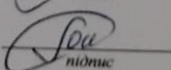
Керівник кваліфікаційної роботи

 підпис

канд. біол. наук Масальський В.П.

вчене звання, прізвище, ініціали

Здобувач

 підпис

Гончар Євген Вікторович

прізвище, ініціали

Дата отримання завдання «28» листопада 20 23 р.

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню санітарного стану деревних насаджень Державного дендрологічного парку «Олександрія» НАН України та розробці пропозицій системи заходів щодо для його покращення.

Мета роботи: Дати лісопатологічну оцінку стану насаджень дендропарку «Олександрія». Рекомендувати шляхи покращення санітарного стану насаджень.

У результаті дослідження:

- вивчено передумови і історію створення Державного дендрологічного парку «Олександрія» НАН України;
- дослідити орографічні і ґрунтові умови дендропарку «Олександрія»;
- встановлено видовий склад насаджень дендропарку;
- проведено лісопатологічне обстеження насаджень;
- запропоновано заходи покращення санітарного стану насаджень.

Кваліфікаційна робота викладена на 76 сторінках комп'ютерного тексту, з них 70 – основного тексту, складається з 5 розділів, висновків, пропозицій виробництву, списку використаної літератури із 42 джерел та ілюстрована 3 таблицями і 33 рисунками.

Ключові слова: насадження, шкідники, хвороби, лісопатологічне обстеження, санітарний стан.

ABSTRACT

The qualification work is dedicated to the study of the sanitary condition of tree plantations of the Oleksandria State Dendrological Park of the National Academy of Sciences of Ukraine and the development of proposals for a system of measures to improve it.

The purpose of the work: To give a forest pathological assessment of the condition of the plantations of the Oleksandria Arboretum. Recommend ways to improve the sanitary condition of plantations.

As a result of the study:

- the prerequisites and history of the creation of the Oleksandria State Dendrological Park of the National Academy of Sciences of Ukraine were studied;
- to investigate the orographic and soil conditions of the Arboretum "Alexandria";
- the species composition of the arboretum's plantations has been established;
- forest pathology survey of plantations was carried out;
- measures to improve the sanitary condition of plantations are proposed.

The qualification work is presented on 76 pages of computer text, 70 of which are the main text, consists of 5 sections, conclusions, proposals for production, a list of used literature from 42 sources, and is illustrated with 3 tables and 33 figures.

Key words: plantations, pests, diseases, forest pathological examination, sanitary condition.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ	9
1.1. Загальні відомість про Державний дендрологічний парк «Олександрія» НАН України	9
1.2. Передумови та коротка історія створення дендропарку «Олександрія»	11
РОЗДІЛ 2. ПРЕДМЕТ, УМОВИ ПРОВЕДЕННЯ Й МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ	15
2.1. Об'єкти дослідження	15
2.2. Геологічна будова, рельєф, ґрунти	19
2.3. Характеристика кліматичних умов	23
2.4. Методики досліджень	25
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ	26
3.1. Встановлення видового складу деревних насаджень дендропарку «Олександрія»	26
3.2. Віковий склад насаджень	27
3.3. Хвороби, що паразитують на деревах дендропарку «Олександрія»	33
3.4. Шкідники, що заселяють і пошкоджують деревну рослинність дендропарку «Олександрія»	47
РОЗДІЛ 4. ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ САНІТАРНОГО СТАНУ НАСАДЖЕНЬ ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «ОЛЕКСАНДРІЯ»	58
4.1. Оцінка санітарного стану насаджень дендропарку «Олександрія»	58
4.2. Система заходів щодо покращення санітарного стану насаджень дендропарку «Олександрія»	59
РОЗДІЛ 5. ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ ТА ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ	62

ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	71
ДОДАДКИ	72

ВИСНОВКИ

Таким чином під час проведення наших досліджень встановлено вивчено передумови створення Державного дендрологічного парку «Олександрія» НАН України і цього історію; дослідити орографічні і ґрунтові умови дендропарку «Олександрія», які впливають на поширення шкідників і хвороб в насадження парку, встановлено видовий склад насаджень дендропарку і виявлено види найбільш вразливі до пошкоджень шкідниками і хворобами; проведено лісопатологічне обстеження насаджень дендропарку. За результатами наших досліджень встановлено вік:

1. Паркові насадження – це колекція, яка налічує 1 800 видів, форм і культиварів деревних рослин, що спричиняє заселенню великої кількості шкідників і хвороб;
2. Парк є осередком колекції вікових дерев, вік багатьох дерев перевищує 200 років. Таких дерев в насадженнях парку понад 2000.
3. З віком імунна система падає, знижуються захисні механізми і дерева стають більш вразливими до зараження хворобами та заселення шкідниками.
4. Під час маршрутних досліджень встановлено, що найбільш вразливими до пошкодження шкідниками і хворобами є аборигенні види: дуб звичайний, липа серцелиста, клен гостролистий, береза повисла, тополя чорна, сосна звичайна.
5. Виявлено 31 вид шкідників і 12 хвороб, що ушкоджують різні морфологічні органи рослин.
6. Запропоновано заходи покращення санітарного стану насаджень дендрологічного парку «Олександрія».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бородавка В., Гетьманчук А., Бортнік Т., Кичиліук О., Войтюк В. Новий патогенний комплекс соснових лісів Волинського Полісся // Науковий вісник СХУ ім. Лесі Українки. Біологічні науки. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2017. № 7 (356). С. 23-31.
2. Бородавка В.О., Гетьманчук А.І., Кичиліук О.В., Войтюк В.П. Патологічні процеси у всихаючих соснових насадженнях Волинського Полісся // Науковий вісник НУБіП України. Серія «Лісівництво та декоративне садівництво». 2016. Вип. 238. С. 102-118.
3. Василенко І.Д., Філіппова Л.М. Боротьба з омелою на тополі у зеленій зоні Білої Церкви // Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23.12. С. 31-38.
4. Галкин С.И., Драган Н.В., Дойко Н.М. Комплекс мероприятий по сохранению вековых деревьев в старинных парках // Биоразнообразие и рациональное использование природных ресурсов: Материалы докладов IV Всероссийской заочной научно-практической конференции с международным участием. Махачкала: ДГПУ, 2016. С. 143-146.
5. Галкін С., Гурковська О., Чернецький Є. Структура та символіка старовинного парку «Олександрія» в Білоцерківській резиденції графів Браницьких Біла Церква: Видавець О. Пшонківський, 2005. 96 с.
6. Галкін С.І. До питання про час заснування дендропарку «Олександрія» НАН України // Інтродукція рослин. 2012. № 3. С. 52-56.
7. Галкін С.І. Історія створення та головні етапи розбудови дендропарку «Олександрія» НАНУ // Матеріали міжнар. наук. конф. «Парки Діонісія Міклера». Кременець, 2012. С. 30-38.
8. Галкін С.І., Клименко Ю.О. Проект відновлення планування та насаджень на території палацового комплексу дендропарку «Олександрія» (м. Біла Церква). [електронний ресурс] // Наукові доповіді національного університету біоресурсів і природокористування України. 2010. Вип. 5. (21). 20 с. Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Nd/2010_5/10gsi.pdf 20

9. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Голонасінні: довідник / за ред. М.А. Кохна, С.І. Кузнецова. Київ: Фітосоціоцентр, 2001. 207 с.
10. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Голонасінні: довідник / за ред. М.А. Кохна, Н.М. Трофіменко. Київ: Фітосоціоцентр, 2005. Ч. II. 716 с.
11. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Покритонасінні: довідник / за ред. М.А. Кохна. Київ: Фітосоціоцентр, 2002. Ч. 1. 448 с.
12. Масальський В.П. Шкідники видів роду *Tilia* L., що ушкоджують листя дерев, які ростуть в умовах дендрологічного парку «Олександрія» /В.П. Масальський // Матеріали II міжнародної наукової конференції. Відновлення порушених природних екосистем. Донецьк, 2005. С. 258-260.
13. Чернецький Є. Від першої згадки до заснування заміської резиденції Ф.-К. Браницького поблизу Білої Церкви // Збереження різноманіття рослинного світу у ботсадах та дендропарках: традиції, сучасність, перспективи: Матеріали міжнародної наукової конференції до 230-річчя дендропарку «Олександрія» НАН України, 19-20 вересня 2018 р. Біла Церква: ТОВ «Білоцерківдрук», 2018. С. 402-410.
14. Масальський В.П. Фітопатологічний стан рослин роду *Tilia* L. в насадженнях дендропарку «Олександрія» /В.П. Масальський // Інтродукція рослин. Київ, 2005. № 4. С. 43-45.
15. Грохольський В.В. Методи визначення пошкодження плодових культур умовами зимівлі, весняними та осінніми. Моніторинг плодових культур. Київ, 2003. С. 127-135.
16. Заячук В.Я. Дендрологія. Підручник. Львів, 2008. С. 536-539.
17. Колісніченко О.М. Сезонні біоритми та зимостійкість деревних рослин. Київ, 2004. 176 с.

18. Кохно М.А., Трофименко Н.М., Пархоменко Л.І. та ін. Дендрофлора України. Дикорослі й культивовані дерева і кущі. Покритонасінні. Частина II. Київ, 2005. С 453-457.
19. Клімат України. Київ: Видавництво Гаєвського, 2003. 343 с.
20. Зиман С.М., Гродзинський Д.М., Булах О.В. Латинсько-Англо-Російсько-Український словник термінів з морфології та систематики судинних рослин. Київ, 2011. 281 с.
21. Масальський В.П Каталог деревних рослин дендрологічного парку «Олександрія» НАН України / Галкін С.І., Галкіна Н.С., Гайдамак В.М. та ін.; ред. Галкін С.І . Біла Церква 2008.
22. Зиман С.М., Мосякін С.Л., Булах О.В., Гродзинський Д.М., Дремлюга Н.Г. Ілюстрований довідник з морфології квіткових рослин: навч.-метод. посіб. Видання друге, виправлене й доповнене. Київ, 2012. 176 с.
23. Масальський В.П. Сезонний ритм розвитку видів роду *Tilia* L. в умовах Правобережного Лісостепу України (на прикладі м. Біла Церква) / В.П. Масальський //Інтродукція і акліматизація рослин. Київ, 2010. № 2 С. 25-27 с.
24. Кузнецов С.І., Левон Ф.М., В.В. Пушкар. Асортимент дерев, кущів та ліан для озеленення в Україні. Видання друге, перероблене і доповнене. Київ, 2003. 256 с.
25. Масальський В.П. Зимостійкість і морозостійкість лип (*Tilia* L.) у Правобережному Лісостепу України / В.П. Масальський // Науковий вісник. Збірник науково-технічних праць. Львів, 2010. - № 20.10 С. 35-39.
26. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць. Львів : «Новий Світ», 2008. 456 с.
27. Масальський В.П. Особливості плодоношення дерев роду *Tilia* L. / В.П. Масальський // Проблеми збереження, відновлення та стабілізації степових екосистем. Маріуполь, 2011. С. 163-167.
28. Масальський В.П. Посухостійкість і водний режим лип (*Tilia* L.) в умовах Правобережного Лісостепу України / В.П. Масальський // Вісті біосферного заповідника «Асканія-Нова». Асканія-Нова, 2012. С. 170-173.

29. Масальський В.П. Аналіз стану насаджень та пропозиції щодо реконструкції ділянки кварталу №7 дендропарку «Олександрія» НАН України у зв'язку із влаштуванням атракціону розваг / В.П. Масальський С.В. Роговський, І.В. Штольц// Агробіологія. Збірник наукових праць БНАУ. Біла Церква, 2013. Вип. 10(100). С. 112-115.

30. Масальський В.П. Ентомокомплекс насаджень «Нової території» дендрологічного парку „Олександрія” / В.П. Масальський, І.В. Броун // Матеріали IV Міжнародної наукової конференції «Збереження та реконструкція ботанічних садів і дендропарків в умовах сталого розвитку». Агробіологія. Збірник наукових праць БНАУ. Біла Церква, 2013. С. 109-110.

31. Зубричев О.С., Ніколаєнко В.А., Олійник Ю.С. Основні етапи виникнення і формування рекреаційно-розважальних територій міського середовища. Містобудування та територіальне планування: Наук.-техн. збірник. К., КНУБА, 2012. Вип. 44. С. 373–380.

32. Мусієнко М.М. Фізіологія рослин. Київ, 2001. 392 с.

33. Сікура Й.Й., Капустян В.В. Інтродукція рослин (її значення для розвитку цивілізацій, ботанічної науки та збереження різноманіття рослинного світу). Київ, 2003. 280 с.

34. Собко В.Г. Визначник рослин Київської області. Київ, 2009. 374 с.

35. Масальський В.П. Довговічність лип та їх збереження в Україні / В.П. Масальський // Науковий вісник. Збірник науково-технічних праць. Львів, 2014. - № 229 – С. 271-277.

36. Takhtajan A. Flowering Plants. Second Edition. Berlin, 2009. 871 p.

37. Масальський В.П. Дендрологічний парк «Олександрія» НАНУ: 230 років від дня створення / В.П. Масальський // Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку». Малин, 2018. С. 206-211.

38. Тихонов В.І. Озеленення міст і селищ. К., Будівельник, 1990.

39. Масальський В.П. Значення дендропарку «Олександрія» в структурі м. Біла Церква / В.П. Масальський, О.Г. Олешко // Матеріали

міжнародної наукової конференції «Збереження різноманіття рослинного світу у бот садах та дендропарках: традиції, сучасність, перспективи». Біла Церква, 2018. С 272-278.

40. Exposition internationale d'architecture et d'urbanisme Emscher Park // Le projets, dix ans apr. – Essen : Klartext Verlag, 2008. – 304 p.

41. Allaman, Martine. Nature en ville, un paradoxe à cultiver / Allaman Martine, Atger, Catherine, Boutefeu, Emmanuel, Bonnet Frédéric, Lemonier, Marc, Berthier, Isabelle // Diagonal. – 2009. – № 179, juin. – P. 24-58.

42. Галкін С.І., Драган Н.В., Пидорич Ю.В., Оверченко І.Г. Старовікова діброва урочища «Голендерня» дендрологічного парку «Олександрія»: стан та умови розвитку. Каразинські природничі студії: Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Харків, 2011. С. 254–260.